

Naming, Identity and Tourism [Elnevezés, identitás és turizmus]

Szerkesztők: LUISA CAIAZZO – RICHARD COATES – MAOZ AZARYAHU.
Cambridge Scholars Publishing, Newcastle upon Tyne, 2020. 233 lap

1. A tanulmánykötet egy 2018 májusában azonos címmel megrendezett nemzetközi konferencia anyagából nyújt válogatást. A kötet a szerkesztői bevezetőt (1–10) követően 13 tanulmányt ad közre, amelyek – a konferencia sokszínűségét és interdiszciplináris jellegét megőrizve – más-más elméleti keretben és különböző módszertani eljárásokat alkalmazva járnak körül olyan jelenségeket, problémákat, amelyeknek az esetében összefonódnak egymással a névadáshoz, elnevezéshez kötődő kérdések, a turizmus gazdasági, politikai és kulturális vonatkozásai, valamint az identitás, illetve az identitáskonstruálás kérdései.

2. A kötet nyitó tanulmányában MAOZ AZARYAHU a névadás és a helyek „megalkotása” (*place-making*) közötti összefüggésekkel foglalkozik (11–27). Alapállítása, hogy a földrajzi egységek elnevezése aktív és meghatározó szerepet tölt be abban, hogy az adott terület helyként, azaz önálló földrajzi és kulturális entitásként – vagy a turizmus perspektívájából: célállomásként – legyen konceptualizálható. AZARYAHU rámutat arra, hogy a helyek megnevezése ideológiák által befolyásolt eljárás, amelynek során összekapcsolódik egymással a földrajzi értelemben vett tér, a politika, a kollektív emlékezet és az identitás.

RICHARD COATES tanulmánya a neveknek, illetve – ezzel összefüggésben – a lokális identitásoknak a turizmusban és a márkáépítésben betöltött szerepét vizsgálja (29–44). Amellett érvel, hogy az elnevezések konnotációik révén olyan címkékként működ(het)nek, amelyeken keresztül hozzáférhetővé válnak és egyúttal árucikké is tehetők egy közösség elvárásai, preferenciái, ez az összefüggés pedig sokrétűen kiaknázható az idegenforgalmi, illetve a turizmushoz kapcsolódó egyéb kereskedelmi tevékenységek során.

LUISA CAIAZZO más nézőpontból közelít az elnevezés és a turizmus közötti összefüggésekhez e kötetbeli cikkében (45–64). Kutatása arra a megállapításra épül, hogy a helynevekhez kötődő asszociációk a turizmus számára stratégiai jelentőséggel bírnak, és jelentős szerepet játszhatnak a turisztikai helyszínek arculatának (ki)alakításában. A tanulmány két város – a boszorkánypereiről elhíresült Salem és a „boszorkányvárosként” említett, a hiedelmek szerint már nevében is balszerencsét hordozó olasz Colobraro – példáján keresztül mutatja be, hogy az elnevezésekhez társuló asszociációk manipulálásával hogyan építhetők sikeres turisztikai kampányok a helynevekre még olyan esetekben is, amikor a megnevezett város büntényekről híresült el.

A kötet negyedik fejezetében ELENA BELLAVIA a dél-tiroli helynevek olaszosításának problematikáját vizsgálja (65–77). A cikk a német és olasz elnevezésekhez kötődő identitások kérdését és ezeknek a turisztikai, illetve gazdasági érdekekkel való összefonódását állítja a figyelem előterébe, miközben hangsúlyt fektet a kérdés politikai vonatkozásaira is.

KATHRYN M. HUDSON mexikói és közép-amerikai példákat tanulmányozva arra keresi a választ, hogy miként lehet az elnevezési és identifikációs gyakorlatok vizsgálatán keresztül közelebb jutni a régészeti, a kulturális örökség és a turizmus közötti komplex kapcsolatok jobb megismeréséhez (79–98). Kutatása kitér arra a kérdésre is, hogy a földrajzi egységeknek, kulturális csoportoknak, személyeknek, tárgyaknak a régészeti leírásokban, illetve a turisztikai-adminisztratív diskurzusokban használt elnevezései közötti különbségek milyen hatással lehetnek

a lokális identitásgyakorlatokra, és hogyan függhetnek össze a vizsgált csoportok etnolingvisztikai heterogenitásának megváltozásával is.

A hatodik fejezetben TÓTH VALÉRIA a Magyar Digitális Helynévtárat, annak anyagát, jelentőségét és vállalásait mutatja be részletesen (99–112). Hangsúlyozza, hogy a toponimák elválaszthatatlanok attól a kulturális és társas-társadalmi környezettől, amelyben létrejöttek, illetve amelyben használják őket, gyűjtésük és vizsgálatuk így nem csupán nyelvi, hanem kulturális és örökségvédelmi szempontból is jelentős vállalkozás.

SARA MATRISCIANO a névadás, az identitás és a turizmus közötti összefüggéseket egyetlen konkrét példán keresztül kísérel meg áttekinteni cikkében (113–133). Esettanulmány jellegű írásában a szerző a nápolyi *Museo della Pace MAMT (Mediterraneo – Arte – Musica – Tradizioni)* múzeum elnevezésével foglalkozik. Azt a kérdéskört járja körül, hogy a Földközi-tenger történelmét és kultúráját bemutató múzeum elnevezése, amely az anyára utaló *mammete* szót megidézve a családdal, a valahová tartozással és az érzelmi biztonsággal asszociálódik, hogyan válhat az otthonosság és a kötődés érzésére építő marketingstratégia részévé.

ESTERINO ADAMI a kötet nyolcadik fejezetében az indiai Darjeeling Himalayan Railway (DHR) vasútvonalhoz köthető elnevezésekkel foglalkozik (135–151). Kutatása arra a megállapításra épül, hogy a vasút nemcsak technológiai szempontból jelentős, hanem egyúttal a kultúra fontos színtere is, amelyhez különböző ideológiák, hiedelmek, kulturális és társadalmi értékek is kapcsolódhatnak. A kutatás egyrészt a DHR nyomvonalán található néhány hely elnevezését dolgozza fel etimológiai szempontból, másrészt különböző műfajú szövegekben (pl. útleírásokban, dokumentumfilmekben) vizsgálja a vasútvonal által érintett területek megnevezésének stratégiáit, valamint az egyes helynevekhez kötődő ideológiákat és diszkurzív gyakorlatokat – felhasználva a kognitív poétika és a posztkoloniális tanulmányok egyes eredményeit is.

RESZEGI KATALIN a funkcionális kognitív szemantika szemléleti keretét alapul véve a tulajdonnevek kulturális jelentését, valamint identitásjelölő, illetve identitáskonstruáló funkcióit vizsgálja tanulmányában (153–167). Kiindulópontja, hogy a nevekről való tudás a grammatikai és pragmatikai ismeretek mellett számos enciklopédikus ismeretet is magába foglal. Az elnevezések mentális reprezentációinak ilyen értelemben vett komplexitásával hozható összefüggésbe az is, hogy a nevekhez kapcsolódó, illetve az általuk kiváltott asszociációk szerepet játszanak a megnevezett entitások észlelésében, és – ahogyan ezt a kötet korábban említett esettanulmányai is alátámasztják – befolyásolhatják akár azt is, hogy a befogadók pozitívan vagy negatívan ítélik meg a megnevezett entitást.

JEAN LOUIS VAXELAIRE a névváltoz(tat)ás és a nevek szemantikai sajátosságai között keres kapcsolatot írásában (169–180). A szerző a helynevek rendszerint turisztikai, illetve gazdasági szempontokra visszavezethető megváltoztatásában annak bizonyítékát látja, hogy az elnevezések nem tekinthetők pusztán címkéknek: jelentésük, illetve konnotációjuk – ahogyan ezt más nézőpontból RESZEGI KATALIN fent említett tanulmánya is megerősíti – jelentős szerepet játszik abban, hogy mennyire tekinthető vonzó turisztikai célpontnak egy-egy település. Fontos ugyanakkor, hogy a névváltoztatásnak számos előre nem látható következménye lehet, és a helyi lakosságból is jelentős ellenállást válthat ki – amellet, hogy sok esetben a döntés gazdasági megtérülése is kétséges. Érdemes itt visszautalni LUISA CAIAZZO e kötetben megjelent tanulmányára is, amely meggyőzően mutatja be, hogy megfelelő marketingstratégiát alkalmazva akár a helynevekhez kötődő negatív konnotációk is felhasználhatók a turizmus fennélvítésére.

Szintén CAIAZZO írásával lép párbeszédbe VINCENZO ASERO és DOUGLAS M. PONTON munkája, amely a filmek által motivált turizmussal, illetve annak lehetséges (pozitív és negatív) következményeivel foglalkozik az Andrea Camilleri detektívregényei alapján készült Montalbano című olasz televíziós sorozat esetét vizsgálva (181–201). A szerzőpáros azt mutatja be, hogy miként lehet a fiktív bűnügyi történetek helyszínéként elhíresült Vigata városának nevét felhasználva pozitív asszociációkat ébreszteni valós szicíliai városok iránt, jelentősen felledítve ezáltal a szóban forgó – „igazi Vigataként” hirdetett – városok idegenforgalmát. A szerzők rámutatnak arra, hogy a sorozat népszerűségére építő marketingstratégiák eredményeként a *Vigata* olyan egyedi márkává vált, amely számos turistát vonz Szicília azon településeire, amelyek a valóságban hasonlóságokat mutatnak a sorozatban látott várossal. Ez a jelenség azonban könnyen vezethet ahhoz, hogy a szóban forgó városok és a városokban élő közösségek (egy fiktív tér jellegzetességeit imitálva) elveszítik saját autentikus arculatukat.

A filmek által motivált turizmus jelenségét vizsgálja ELEONORA SASSO is, aki a dokumentumfilmekben szereplő elnevezéseknek a turizmus népszerűsítésében és az identitáskonstruálásban betöltött szerepére fókuszál (203–212). A kognitív nyelvészeti keretben készült munkában a szerző összeveti egymással az inuitok ősi földjeire használt európai exonimákat és az őslakosok toponimáit, valamint rámutat arra, hogy az előbbieik széles körű elterjedése hogyan rombolhatja az őslakosoknak a saját szülőföldjükhez és a saját közösségeikhez, kultúrájukhoz fűződő viszonyát. A kutatás másik fontos célkitűzése rávilágítani arra, hogy az inuit dokumentumfilmek hozzájárulhatnak a turizmus fellendüléséhez, ez pedig jelentős negatív hatást gyakorolhat az olyan településekre, közösségekre, amelyek nincsenek felkészülve a tömegturizmus kezelésére.

A kötet utolsó fejezetében ELSA SKËNDERI-RAKIPLLARI az albán főváros, Tirana nyelvi tájképét, illetve annak változását vizsgálja a kommunizmus időszakára és az azt követő periódusra vonatkozólag (213–224). A szerző arra keresi a választ, hogy milyen változások mutathatók ki abban a nyelvi tájban, amelyben a helyi identitások megkonstruálódnak és értelmeződnek.

3. A tanulmánykötetben szereplő írásokat szorosán egymáshoz fűzi, hogy – a kötet címének megfelelően – valamennyi az elnevezés, az identitás és a turizmus közötti összefüggéseket vizsgálja interdiszciplináris megközelítésben; az egyes cikkek megállapításai, következtetései így (explicit vagy implicit módon) számos esetben mintegy párbeszédben állnak egymással, kiegészítik, pontosítják, árnyalják egymást. Mégis egy rendkívül sokszínű kötetről van szó, hiszen az egyes tanulmányokban bemutatott kutatások más-más perspektívából és más-más nyelvi anyagokat feldolgozva vizsgálják – gyakran esettanulmány jelleggel – a címben is szereplő jelenségek viszonyának különböző aspektusait, új utakat nyitva ezzel a további kutatások számára.

HRENEK ÉVA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4232-8528>

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar